

บทคัดย่อ

ปัญหาความเน่าเสียของแม่น้ำลำตะคองส่วนที่ผ่านเทศบาลนครนครราชสีมา มีมานานและยังไม่ได้รับการแก้ไขให้เสร็จสิ้นไปได้ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดการขยะและน้ำเสียในระดับชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วมโดยมุ่งเน้นชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณสองฝั่งแม่น้ำลำตะคอง

การศึกษานี้จัดเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยคณะผู้วิจัยได้จัดการประชุม อบรม และนำหัวหน้าหรือตัวแทนชุมชนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ เดินทางไปทัศนศึกษา ดูตัวอย่างแห่งความสำเร็จ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และเห็นแนวทางในการจัดการของเสียในชุมชนของตนเอง จากนั้นให้แต่ละชุมชนลงมือทำกิจกรรม โดยมีการติดตามเดือนละ 1 ครั้ง เป็นเวลา 7 เดือน ทำการรวบรวมข้อมูลและทัศนคติในการจัดการสิ่งแวดล้อมของแต่ละชุมชน โดยการสังเกตและสัมภาษณ์จำนวน 210 ตัวอย่าง มีการติดตามคุณภาพน้ำในลำตะคองทั้งก่อนและหลังการดำเนินการ

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการทั้ง 7 ชุมชน มีความรู้ความเข้าใจ มีทัศนคติและจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการจัดการของเสียในชุมชนมากแต่เนื่องจากองค์ประกอบภายในชุมชนที่แตกต่างกัน ประกอบกับสภาพพื้นที่อยู่อาศัยที่แออัด ลักษณะการดำเนินชีวิตที่เร่งรีบ ประชาชนมีอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ ขาดความใส่ใจ เลิกกิจกรรมในที่สุดมีเพียงชุมชนมิตรภาพชอย 4 และชุมชนท้าวสุระชอย 3 ที่ดำเนินกิจกรรมของโครงการอย่างต่อเนื่อง ชุมชนมิตรภาพนอกจากจะมีกลุ่มเยาวชนที่ร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ยังมีสภาพพื้นที่เป็นการเกษตร จึงเห็นประโยชน์ของการทำน้ำหมักชีวภาพ นำไปใช้ในการเกษตร การดับกลิ่นและบำบัดน้ำเสียแต่ก็ยังไม่สามารถทำให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพน้ำในลำตะคองได้ เพราะมีปริมาณน้อยส่วนชุมชนท้าวสุระชอย 3 นั้น มีผู้นำชุมชนที่สนใจและมีการนำน้ำหมักชีวภาพไปใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ นอกจากนี้เครือข่ายเยาวชนสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นนักเรียนจากโรงเรียนเทศบาล 4 ซึ่งเป็นสถานศึกษาเพียงแห่งเดียวที่เข้าร่วมโครงการ ก็เป็นกำลังสำคัญในการเผยแพร่ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมไปยังผู้ปกครอง ทำให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมมีการกระจายตัวออกไปมากขึ้น

คำสำคัญ: การจัดการสิ่งแวดล้อม ลำตะคอง การมีส่วนร่วม น้ำเสีย การจัดการขยะ

Abstract

Water pollution in Lam Takong River, passing through Nakhon Ratchasima municipality area, has been so long and never been resolved completely. This study aimed to promote waste and wastewater management by community participation along Lam Takong river banks.

It was a participatory action research involving community meeting and workshop and the best practice visits by community leaders or representatives to gain knowledge and examples on how to manage waste in their communities. Later, they conducted their own choices of methods and were followed up monthly for 7 months. The environmental management and attitude of 210 people in these communities were also collected, while Lam Takong water quality was monitored before, during and after the study.

The results revealed that people from 7 participated communities were knowledgeable and aware of environmental conservation and waste management. But the differences in community structure, shantytown condition, fastfood life style and unsteady income prevented the involvement of people and eventually ceased the participation of this research. Only Mitrapap Soi 4 and Tao Sura Soi 3 could finish the program. The first community not only has a group of young people who participate regularly, they also live in farm area. They use bioferment for agriculture, odor control and wastewater treatment but it was too small to improve Lam Takong water quality. In addition, Tao Sura Soi 3 had a strong leader who used bioferment for multipurpose. Moreover, the network of young environmentalist from Tesaban 4 high school, the only school participated, helped spread environmental awareness to their parents.

Key Words: environmental management, Lam Takong, participation, wastewater, waste management